

Hlavní mezníky při studiu člověka a společnosti v Čechách

vypracoval: František Zdeněk

obor: VSSRK

Úvod

Hlavní mezníky při studiu člověka a společnosti v Čechách vedou k pochopení současného vývoje společnosti. Odpovídají nám na jednu z nejčastějších otázek lidstva „Co je člověk, čím jsou lidské bytosti?“. Odpovědět na tuto otázku měly snahu všechny náboženské systémy i různí myslitelé a filosofové. Národy i rasy jsou a byly rozdílné, ať už z pohledu barvy pleti, zvyků, jazyka či historie. Člověk jako takový se vyvíjel tisíce let. Proces vývoje vedl ke vzniku druhu *Homo sapiens* a odehrál se během dlouhého období kenozoika a jedná se o evoluci člověka (antropogeneze). V současnosti se na jeho studiu podílí velké množství vědních oborů - vedle paleoantropologie je to například primatologie, geologie, klimatologie, embryologie nebo archeologie. Velký posun v novější době umožnil rozvoj genetiky. V tomto směru antropogeneze představovala velmi dlouhý a komplikovaný proces pro člověka. Navazující vědou je paleoantropologie, která zkoumá a porovnává člověka z pohledu genetiky a anatomie, nejčastěji čerpá z kosterních pozůstatků. Hlavním cílem práce bude ujasnit čtenářům, kdy hlavní mezníky v Čechách probíhaly a také kdo byl jejich autorem, nebo o co přesně nás a naši společnost obohatily. *„Kdo zná jen tělo a smyslové ústrojí člověka, je sice biolog, ale není ještě antropolog. Pouhé poznatky biologické a fyziologické netvoří ještě vědu o člověku a poznání tělesné stránky není to jediné a hlavní, nač se člověk ptá a co musí vědět, aby mohl žít. Je třeba vědět, je-li člověk pouhé zvíře anebo něco víc, je-li smrtelný či nesmrtelný, svobodný či nesvobodný, odpovědný či neodpovědný, atd. Žádná nauka, která se chce vydávat za vědu o člověku, se nemůže a nesmí těmto otázkám vyhýbat.“*¹⁾ V dnešních Čechách byl obor antropologie dlouhou dobu spojován s fyzickou stránkou člověka. Veřejnost si při pomýšlení na antropologii povětšinou představí vědu zkoumající kosterní nálezy a nějaká historická naleziště. Antropologie však v sobě zahrnuje průřez vědními disciplínami, kterými jsou např. psychologie, sociologie nebo etnologie.²⁾

Rešerše

Pravěk

Jedná se o období cca 3 miliony let př. n. l. – 4. tisíciletí př. n. l. Je rozdělen na několik období, všechny tyto fáze jsou důležitým mezníkem pro člověka i kulturu nejen v Čechách. Období chronologicky řadíme podle stáří, nejstarší je doba kamenná. Lidé v tomto období široce využívali kámen na výrobu nástrojů, objevují se počátky zemědělství, pěstování obilnin a luštění.

Navazujícím obdobím je doba bronzová. Z názvu období je patrné, že se jako materiál využívá bronz. Historická naleziště dokládají výrobky hrotů, kopí, dýky a jiné pracovní nástroje.

Třetím období v řadě nazýváme dobu železnou. Ta se vyznačuje hlavně použitím snadněji dostupného materiálu železa. Železné nástroje využívané především v zemědělství. Rostou sociální rozdíly na privilegované vrstvy a zbytek společnosti.³⁾

Středověk

V 6. – 7. stol. se dali lidé do pohybu a jednotlivé kmeny se stěhovaly z místa na místo. Začalo tzv. stěhování národů. To byl počátek nové doby, kterou nazýváme středověk. Bohatá města hospodářsky upadala. Místo pokroku se lidé znovu vraceli k primitivnímu způsobu žití. Na našem území vzniklo první správní zřízení - Sámova říše. Jednalo se o kmenový svaz Slovanů existujících ve střední Evropě.⁴⁾

Významným mezníkem byl vznik Velké Moravy neboli Velkomoravské říše, jednalo se o označení pro první stabilní knížectví západních Slovanů. *Rozkládala se převážně na území dnešní Moravy, Slovenska, Maďarska, Rakouska, Lužice a Slezska, které byli podřízené i slovanské kmeny, sjednocené rodem Přemyslovců na území Čech mezi léty 833- 907. Začíná se prosazovat křesťanství. Náboženství se stalo středem veškerého dění, přineslo také rozvoj ve vzdělání. Po roce 863 přišli na naše území věrozvěsti Cyril a Metoděj, Řekové ze Soluně, kteří hovořili slovanským jazykem používaným v jejich kraji a vytvořili spisovný jazyk „staroslověnštinu“. Vytvořili též písmo pro zapisování staroslověnštiny (hlaholici) – převážně z minuskuly řecké abfabetý. Začali překládat bohoslužebné knihy, přeložili i část Nového zákona. Konstantin a Metoděj zavedli na Velké Moravě liturgii (bohoslužby) a vychovali dostatek kněží.*⁵⁾

Po rozvrácení Velké Moravy (kolem roku 906) začínají pronikat do popředí Přemyslovci, kteří postupem času Moravu připojují a vzniká Český stát, jehož hranice tvoří jádro státu dodnes. Vymřením rodu Přemyslovců po meči nastupuje rod Lucemburků (1310 – 1437). Za vlády Lucemburků, zejména v období panování Karla IV. a Václava IV., byl zaznamenán největší rozkvět Českého království vůbec, období bylo nazýváno Zlatým věkem. Za vlády Karla IV. byla založena Univerzita Karlova, postavena radnice v Praze na Starém městě, Karlův most, císařské sídlo Karlštejn, Nové město pražské (Koňský trh, Dobytčí trh, Senný trh).⁶⁾

Za jeden z důležitých mezníků v Čechách se dá považovat období Husitství. Zrodilo se z okruhu stoupenců mistra Jana Husa, který byl 6. července roku 1415 za své názory upálen. Tento den je dnes státním svátkem. Rok 1419, kdy došlo k první pražské defenestraci, je považován za počátek husitské revoluce. Hlavní ideou byla rovnost všech lidí.⁷⁾

Novověk

Přechod ze starověku na novověk trval desetiletí. Někteří historikové uvádí začátek novověku od rozpadu byzantské říše v roce 1453, jiní až od objevení Ameriky v roce 1492. Známkou novověku je zvýšená pozornost člověku. Rozvíjí se studium antických dějin. Vzniká jeden z nejdůležitějších převratů v myšlení, humanismus. Z pohledu umění se návrat k antice a zpracování nenáboženských motivů nazývá renesance. První náznaky humanismu a renesance se objevovaly už v 14. stol. v severní Itálii, ale v raném novověku je přijala celá Evropa.⁸⁾

V zemích Koruny České byli po husitských válkách jak katolíci, tak jednota bratrská a kališníci. Někteří přijali myšlenky M. Luthera a říkali si novoutrakvisté. Rudolf II. všem ve svém Majestátu zaručoval

svobodu vyznání.⁹⁾

Spory mezi katolíky a nekatolíky v Českých zemích začaly po odstoupení Rudolfa II. (1611). Po zvolení Ferdinanda Štýrského nástupcem českého krále Matyáše se situace vyhrotila do pražské defenestrace. Povstání nekatolických stavů bylo potlačeno císařským vojskem a vojskem Katolické ligy 1620 na Bílé hoře. České stavovské povstání se rozrostlo v celoevropský konflikt.¹⁰⁾

V období Habsburků měla nejvyšší postavení šlechta. Poddaní nemohli např. uzavírat sňatky, stěhovat se a studovat. Šlechta vlastnila téměř všechno, obyvatelé museli robotovat. Roku 1781 zrušil Josef II. poddanství, takže lidé mohli svobodně rozhodovat o svém životě, ačkoli roboty byla zachována až do roku 1848. Vzdělání v novověku se opírá o vznik humanismu a renesance. Vznikne knihtisk, který hodně pomůže k vzdělanosti. V roce 1780 byla uzákoněna povinná školní docházka.¹¹⁾

Kromě rozvoje vzdělání jako celku bych ještě zmínil událost první pitvy z r. 1600. Provedl jí Jan Jesenský (Jan Jesenius) a byla to několikadenní pitva mužského těla. Později byl ovšem tento průkopník popraven společně s 27 českými pány na Staroměstském náměstí na popud církve. Mezi další průkopníky novověku patří Jan Kepler, který vydal spis Astronomia nova o teorii pohybu planet. Další událostí datovanou do toho období je vynalezení parního stroje Rak a později i sestavení a předvedení českým technikem Josefem Brožkem. Také v tomto období vznikla česká národní hymna „Kde domov můj?“. Na jejím vzniku se podíleli František Škroup (hudba) a Josef Kajetán Tyl (text).¹²⁾

Národní obrození

Pro naši kulturu je z hlediska antropologie nejdůležitějším mezníkem doba národního obrození, kde se objevuje snaha upevnit hodnoty společnosti a podpora prosazování češtiny. *Počátky Národního obrození jsou v 18. století. Jedná se o proces, při kterém se zastavil jazykový úpadek češtiny, vytvořil se nový spisovný jazyk a s ním se obrodila i česká národní literatura, nastalo obnovení kultury.*

Národní obrození probíhalo v období od 70. let osmnáctého století až do roku 1848. Dělí se na tři fáze.¹³⁾

První fáze obrození - fáze obranná

Období 70. let 18. století a počátek 19. století. *Cílem je zabránit poněmčení, oživit českou řeč a literaturu, působit na co nejširší vrstvy národa. V roce 1792 byla založena stolice (katedra) české řeči a literatury, prvním profesorem se stal František Martin Pelcl (ten se mj. snažil vytvořit také obraz českých dějin). Josef Dobrovský se snažil ustálit českou novodobou gramatiku. Roku 1790 byla založena Česká expedice (V. M. Kramerius) – vydává knihy a noviny určené pro lidové vrstvy. V divadelní sféře působili bratři Thámové. Národní obrození má v této fázi jazykově kulturní charakter.*¹⁴⁾

Bohuslav Balbín byl významným českým literátem, historikem, zeměpisce a pedagogem. Je řazen k nejvýznamnějším osobnostem českého baroka. Psal výhradně latinsky. Snažil se pomoci svízelné situaci českého národa a literatury, která neustále čelila násilné germanizaci. Proto psal proti necitlivé rekatolizaci a germanizaci, za což byl pronásledován.¹⁵⁾ Karel Thám, český spisovatel a překladatel, navštěvoval gymnázium, následně studoval filozofii, v níž dosáhl doktorátu. Po studiích pracoval v Národní veřejné knihovně pražské na katalogizaci staré české literatury, pravděpodobně se právě zde stal velkým vlastencem a bojovníkem za práva češtiny.¹⁶⁾ František Martin Pelcl též Pelzel, byl český spisovatel, historik a filolog.¹⁷⁾ Václav Thám celým jménem Jan Šimon Václav Thám, byl dramatik, básník, překladatel, herec. Inicioval založení vlasteneckého divadla, tzv. Boudy, kde působil jako režisér, dramaturg i herec.¹⁸⁾ Prokop Šedivý byl český dramatik, buditel a herec. Účastnil se založení

Boudy, kde působil jako herec.¹⁹⁾ Jan Nepomuk Štěpánek, významný český divadelník, herec, režisér, dramatik, dramaturg, překladatel, spisovatel, redaktor, publicista a divadelní ředitel byl jedna z vůdčích osobností českého divadla první třetiny 19. století.²⁰⁾ Matěj Kopecký, dodnes považovaný za „patriarchu českého loutkářství“, byl jedním z řady českých loutkoherců - národních buditelů, kteří v 1. polovině 19. století svým dílem šířili na venkově českou divadelní kulturu.²¹⁾ Václav Matěj Kramerius, vlastním jménem Valentin Kraméryus, byl český spisovatel, zakladatel českého novinářství, majitel českého nakladatelství a vydavatel novin. Svojí činností přispěl k pěstování českého jazyka a k jeho šíření po zemích Koruny české v době národního obrození. Byl nadšeným propagátorem a popularizátorem osvěcenských reforem císaře Josefa II.²²⁾ Antonín Jaroslav Puchmajer byl český spisovatel, překladatel a vlastenecký kněz. Působil na různých místech v Čechách, byl přítelem Dobrovského a získal pro své záměry řadu dalších obrozenců. Napsal i mluvnicki cikánštiny. Vystudoval filosofii v Praze.²³⁾ Za významnou složku té doby se dá považovat rozvoj ústní lidové slovesnosti. Národní obrození se orientovalo na více kulturních prvků a jevů. Hlavní důraz byl kladen na studium jazyka a jeho vývoj. O to se nejvíce zasloužil Josef Dobrovský (1753 - 1829), který mu položil základ po gramatické stránce.²⁴⁾ Jeho vědecká práce začala v roce 1788. Dokázal, že vzácný rukopis svatého Marka uchovaný v Praze, není originál, ale opis z 9. století. Svým zaujetím pro pravdu a svou kritičností vyvolával Josef Dobrovský u mladší generace dojem jeho nevlasteneckého cítění. Byl obhájcem svobody myšlení a vědeckého úsudku a také nesmlouvavým kritikem. Kritiku pokládal za veřejnou záležitost potřebnou pro vědecký výzkum a pro zlepšení společenských poměrů. Neuznával předsudky a legendy tehdejšího náboženského života, ale přesto byl hluboce věřícím člověkem.²⁵⁾

Druhá fáze obrození - ofenzivní fáze

Druhá vlna obrození probíhala v letech 1805-1830 a byla spojována s důrazem na jazykové pojetí národa. V této fázi vznikala jazyková a historická díla. *Josef Jungmann, byl český filolog, lexikograf, spisovatel a překladatel. Celý život se pokoušel o položení teoretických základů novému vývoji češtiny. To se mu také prakticky podařilo. Jeho přínos pro českou literaturu a českou kulturu byl obrovský. Přeložil Slovo o pluku Igorově, překládal Goetheho, Schillera, Milтона, Chateaubrianda. Je autorem první učebnice literární teorie a poetiky, Vydal pětidílný Slovník česko-německý. Práce Josefa Jungmanna byly nejen vědeckými, ale i vlasteneckými činy velkého dosahu. Jeho organizační schopnosti i neúporná pracovitost k němu přitahovaly celou řadu příslušníků mladší generace, mladé básníky i vědce. Obroda jazyka je podle něj politickou záležitostí. „Čech je ten, kdo česky mluví.“ Řada nově vymyšlených českých náhražek za německá slova byla z dnešního pohledu spíše komická a neuplatnila se (z těch známějších uveďme například čistonosoplenu = kapesník, klapkobřinkostroj = klavír či jezlín = talíř).*²⁶⁾

*Historik, politik a organizátor František Palacký roku 1832 napsal Dějiny národa českého v Čechách i na Moravě, kde se věnuje našim dějinám od počátku až po rok 1526. Chtěl v nich zdůvodnit českou existenci a poukázat na přínos Čech pro Evropu. Některé části z rozsáhlého šestisvazkového díla kontrolovala rakouská teologická cenzura (především pasáže o husitství). Byl vůdčí osobnost národního obrození.*²⁷⁾

*Pavel Josef Šafařík zachytil nejstarší dějiny Slovanů v knize Slovanské starožitnosti, kde dokázal bohatost a původnost slovanské kultury. Jan Kollár propagoval slovanskou vzájemnost v publikaci Slávy dcera.*²⁸⁾

Vznik institucí:

1784 Královská česká společnost nauk 1789 Akademie výtvarného umění v Praze 1806 Polytechnika 1811 Konzervatoř 1817 Moravské zemské muzeum (v Brně) 1818 Vlastenecké muzeum v Čechách (v

Praze) 1823 oficiální historik František Palacký se podílí na vzniku Časopisu českého muzea (ČČM)
1831 Matice česká (František Palacký) – vydává vědecká díla (česká, překlady) 1833 Jednota k
povzbuzení průmyslu 1845 Měšťanská beseda (později i mimo Prahu)

Divadlo

- nejstarším českým divadlem byla Bouda (na Koňském trhu)
- na konci 18. století bylo na náklady hraběte Nostice postaveno Nosticovo divadlo, které v letech 1781 – 1783 koupily české stavby (Stavovské divadlo)
- 1789 zde hrál Jan Nepomuk Štěpánek, Václav Kliment Klicpera, Josef Kajetán Tyl, aj.
- 1834 Ochotnické divadlo a Loutkové divadlo (zakladatelem byl Matěj Kopecký)

Dalšími představiteli jsou František Ladislav Čelakovský, český básník a vědec, často se scházel s Jungmannem, kterého obdivoval a těšil se jeho přízni. Měli stejný pohled na svět a ve všech literárních i osobních sporech vždy stáli při sobě. ²⁹⁾ Jan Kollár slovenský básník, sběratel lidové slovesnosti, estetik, jazykovědec a evangelický kněz. ³⁰⁾ Václav Kliment Klicpera dramatik, prozaik, básník, zakladatel novodobého českého dramatu, ve spolupráci s dalšími buditeli založil v Hradci ochotnické divadlo a literární a kulturní středisko, v němž vyrůstal např. i J. K. Tyl. ³¹⁾ Magdalena Dobromila Rettigová první česká spisovatelka, autorka sentimentálních povídek a proslulých kuchařských knih. Cílem próz Rettigové je morální, citová a volní výchova. Psala i příležitostné a pozdravné básně a divadelní hry. Psala také německy psané memoáry, které vynikaly subtilní povahokresbou. ³²⁾

Třetí fáze obrození - vyvrcholení

Odehrávala se v letech 1830-1848 (tzv. fáze politická). *Politické požadavky, práva pro český národ, tím pádem zároveň definitivní rozchod s Němci, kteří byli schopní sympatizovat s kulturním, ale ne s politickým hnutím. Řešit postavení Slovanů v rámci Rakouska. Ekonomický rozvoj, rozvoj průmyslové revoluce – vytváří se silná vrstva měšťanstva.* ³³⁾

František Palacký, Karel Havlíček Borovský

- proti rakouskému absolutismu, proti národnostnímu útisku
- požaduje „ne řeči, ale činy“
- novinář, redaktor c. k. Pražských vlasteneckých novin, Slovanu (noviny)

Karel Sabina, František Matouš Klácel

- důležitou roli hrála i česká šlechta – ta je sice poněmčená, ale uvědomuje si svou příslušnost, odvolává se na historické právo zemí Koruny české; šlechtici slouží jako mecenáši (sponzoři) kulturních institucí; otázka šlechty a její účasti při „národním obrození“ je ovšem trochu složitější – šlechtici často vyznávali tzv. zemský patriotismus, to znamená, že bojovali za práva ne českého národa, ale českých zemí obecně; tato varianta se hodně uplatňovala u německých rodů v Čechách – autonomie našeho území pro ně byla přijatelná, ale pod německou nadvládou, ne pod českou
- vzniká politický program českého měšťanstva – dva proudy:
 - liberální (pozdvolnými prostředky dosáhnout cíle)

- radikálnější

- ve 40. letech dochází k radikálním projevům dělnictva – rozbíjení strojů v textilních továrnách (luddismus)
- národní požadavky: český jazyk ve školách, na úřadech, české zastoupení v rakouském aparátu.

Zlomový okamžik nastal během revolučního hnutí v letech 1848-1849. Národní hnutí se od této doby přesunulo i s řadou svých představitelů na půdu politiky (dostalo se do rukou vznikajících politických stran).³⁴⁾

Etnografie

*Velkým mezníkem pro studium člověka a společnosti byl vznik etnografie. Jedná se o společenskou vědu zkoumající a popisující modely chování, sociální organizaci, zvyky, hudbu a umění v jednotlivých lidských kulturách a společnostech. Vznikla na začátku 19. století. U nás za její počátky považujeme sběr národních písní, pohádek a pověstí, národních zvyků, krojů atd. Sběratelské aktivity odborných pracovníků i amatérských nadšenců vyvrcholily Národopisnou výstavou Československou (Praha 1895), která iniciovala vznik Národopisné společnosti a Národopisného muzea.*³⁵⁾

Další z vědců, který se zasloužil o vznik české etnografie, byl Lubor Niederle. Záběr jeho vědecké činnosti byl velmi široký – od slavistiky, antropologie, etnologie/etnografie až k archeologii. *Při studiu společnosti prosazoval komplexní pohled zahrnující výzkum etnogeneze na straně jedné a kulturní historie na straně druhé. Jeho dílo Slovanské starožitnosti zůstává dodnes hlavním zdrojem údajů týkajících se etnogeneze, etnické a kulturní historie všech slovanských národů. Jako základní charakteristiky národa uvádí Niederle tělesné a rasové znaky spolu s používáním národního jazyka.*³⁶⁾

*Český historik Čeněk Zíbrt, folklorista a doktor filosofie byl jedním ze zakladatelů české etnografie, byl autorem celé řady prací týkajících se českých zvyků a obyčejů, ale i materiální kultury. Zíbrta je možné řadit pro jeho způsob výkladu mezi evolucionisty (např. pro jeho důraz na studium přežitku) i pro snahu objevit „kulturní historii“ jako dějiny kultury v souvislosti se vznikem duchovní i materiální kultury. Zíbrt publikoval v časopisech a vydal několik svých děl z oboru kulturní historie a folkloru. Nejvíce se zajímal o studium československého lidu.*³⁷⁾

Dalším představitelem etnografie byl Aleš Hrdlička, narodil se v Humpolci roku 1869, většinu svého profesního života však strávil v zahraničí. Ve třinácti letech emigroval s rodiči do USA, kde dosáhl vysokoškolského vzdělání v oboru medicíny. Poté se rozhodl zabývat antropometrií a fyziologií člověka. Procestoval Evropu, posléze Ameriku, zaměřil svou pozornost na výzkum původu ras a člověka. *Je autorem teorie o osídlení amerického kontinentu původním obyvatelstvem z Asie. Hrdlička se stal světovým odborníkem v Paleoantropologii, jejímž byl spoluzakladatelem. Provedl také rozsáhlé terénní výzkumy v Československu, ale i v Indii, Ceylonu, Jávě, Austrálii a v dalších vzdálených částech světa. Byl to právě Hrdlička, který se zabýval klasifikací jednotlivých antropologických disciplín a vytvořil předpoklady pro chápání jejich diferenciaci a struktury. V zásadě můžeme vědy o člověku členit na přírodní, tedy reálné, empirické a kulturní či psycho-sociální, nebo jak jsme dosud zvyklí, na přírodní a společenské. V pojetí Aleše Hrdličky se nazývá přírodovědná antropologie antropologií fyzickou, na rozdíl od kulturní a sociální antropologie, které studují kulturní a společenské projevy populací a lidstva vůbec. Uvedené pohledy na klasifikaci antropologických disciplín se týkají především teoretického pojetí antropologie jako vědy. Aleš Hrdlička zemřel roku 1943 jako celosvětově uznávaný paleoantropolog a lékař ve Washingtonu.*³⁸⁾

Významná osobnost v české antropologii a současníkem Hrdličky byl Jindřich Matiegka. Jednalo se o v

Čechách působícího lékaře a antropologa. Provedl a zpracoval rozsáhlý výzkum obyvatelstva v českých zemích. Zajímal se také o kosterní pozůstatky významných Čechů. Soustavně budoval antropologické muzeum založené Hrdličkou, podílel se také na budování ústavů pro postižené. Během svého akademického působení vychoval mnoho významných českých antropologicky orientovaných odborníků např. Emanuela Vlčka nebo Jaroslava Suchého.³⁹⁾

Vznik Československa

*V 19. století došlo k velkému rozvoji české společnosti jak v oblasti kulturní, tak v oblasti ekonomické a politické. České země se staly důležitou součástí Rakousko – Uherské monarchie, vzestup národní kultury a politiky však nebyl v souladu s postavením Čechů v rámci Rakouska – Uherska. V roce 1867, kdy došlo k Rakousko – Uherskému vyrovnání, byla monarchie rozdělena na dva téměř samostatné státy, a to Rakousko, jehož součástí byly i České země, a Uhersko, jehož součástí bylo i Slovensko. Požadavky Čechů na autonomii, nebo jinou formu národní svébytnosti, tak nebyly vyslyšeny. Zastáncem existence českého národa v rámci rakouské monarchie byl původně i Tomáš Garrigue Masaryk, který v díle „Česká otázka“ z roku 1895 i ve svých dalších spisech navrhuje reformovat Rakousko – Uhersko do moderního svazku autonomních zemí.*⁴⁰⁾

Na počátku první světové války tedy byly postoje českých politiků spíše prorakouské, nebo pasivní. To se postupně začíná měnit v roce 1915, kdy skupina českých politiků v čele s Masarykem a Benešem začíná zaujímat protirakouský postoj. Poprvé se otevřeně začíná hovořit o možnosti samostatné existence českého národa ve vlastním státě. Možnosti českých politiků byly ale vzhledem k existenci Rakouska omezené.⁴¹⁾

Vznik samostatného státu Čechů a Slováků, který se ještě na počátku první světové války zdál být naprosto nereálný, získával na přelomu let 1917 a 1918 stále reálnější obrysy. Krize Rakouska – Uherska se prohloubila jak ve vnitřní politické rovině, tak na válečném poli. Naopak čeští a slovenští politici získávali pro vznik samostatného státu stále větší sympatie veřejnosti, a to jak české a slovenské, tak i v západních zemích.⁴²⁾

*Události 28. října 1918 a dnů následujících jsou významným milníkem českých i slovenských dějin. Desítky let snahy o národní sebeurčení Čechů a Slováků, započaté již obrozenci na počátku 19. století, se konečně dočkaly svého výsledku. Na vytvoření samostatného státu měla vliv jak první světová válka, která výrazně oslabilo Rakousko – Uhersko, tak i vnitřní vývoj především v Čechách, kde se veřejnost i političtí představitelé postupně přiklonili ke koncepci samostatné existence mimo Rakousko – Uhersko. Brzy po převratu z 28. října bylo Československo uznáno za samostatný stát. 14. listopadu byl T. G. Masaryk, který v té době stále pobýval v zahraničí, zvolen prvním prezidentem samostatného Československa. Definitivně byla existence samostatného státu potvrzena na Pařížské mírové konferenci v roce 1919.*⁴³⁾

Druhá světová válka

Druhá světová válka je jistě dosud největší konflikt, který popisují české dějiny. Za začátek druhé světové války považujeme 1. září 1939, kdy Německo uskutečnilo vojenský vpád do Polska. Pro nás to znamenalo vyhlášení Protektorátu Čechy a Morava (Protektorat Böhmen und Mähren). Cílem Němců byla germanizace obyvatel a likvidaci českého národa. Masivně byla zaváděna němčina, všichni žáci se ji povinně učili již na základních školách. Továrny a podniky musely přizpůsobit své výrobní

programy potřebám Německé Říše. ⁴⁴⁾

Kultura, stejně jako veškeré formy vzdělání za Protektorátu, podléhala cenzuře, proto převládaly tendence na její odpolitování. Odpor, který vůči okupantům cítila většina národa, byl vyjadřován nejčastěji návraty k české kulturní minulosti. Zpívaly se národní a vlastenecké písně, četli se čeští autoři a divadla hrála českou klasiku. Typický českým prvkem kultury za doby okupace byl humor a anekdoty. Lavinovitě se také šířila šeptaná propaganda namířená proti oficiální propagandě. Nejčastějším zdrojem šeptand byla zahraniční rádia. Bylo zakázáno učit o Masarykovi i o Benešovi a zapovězena byla i další témata z historie a kultury. ⁴⁵⁾

1. května 1945 vypuklo povstání v Praze. Důležitou roli měla Česká národní rada. 9. května 1945 vrcholí pražská operace, tj. přesun Rudé armády z Berlína přes Drážďany do Prahy. Do Prahy vstoupily ruské tanky a dokončily osvobození Československa. Těsně po poválečném vývoji se do čela zájmu dostala komunistická strana, která se chtěla orientovat na východ. V roce 1946 měla již přes jeden milion členů a jejím předsedou se stal Klement Gottwald. ⁴⁶⁾

Československá republika po roce 1946

Rok 1948 se do československých dějin zapsal jako rok nástupu komunistické strany k moci. Většina obyvatel skutečně uvěřila slibům Komunistické strany, že právě ona je ta jediná a pravá, která dokáže zajistit tu opravdovou „vládu lidu“, tedy demokracii. Komunistickým převratem se naše země stala součástí Sovětského bloku a na západní hranici byla postupně budována téměř nepřekonatelná „železná opona“. Nastává likvidace soukromého sektoru, tzv. znárodňování, kolektivizace zemědělství z počátku dobrovolná, postupem času násilná (zastašování). Docházelo ke stíhání skutečných nebo domnělých odpůrců režimu, řada lidí byla trestána mimosoudně, děti „třídních nepřátel“ nesměly studovat, existovala cenzura novin a časopisů. ⁴⁷⁾

Postupem času docházelo ke kritice neměnnosti režimu a ke snahám o návrat k původním myšlenkám Karla Marxe. Kritika sílí i z řad umělců, spisovatelů a studentů. Celkově dochází k morálnímu i hospodářskému úpadku společnosti, konaly se demonstrace. Vyvrcholením nespokojenosti s režimem byl 17. listopad 1989, kdy došlo k masivní studentské demonstraci, která byla násilně potlačena. Vzniká Občanské fórum v čele s Václavem Havlem, hlavním požadavkem bylo potrestání viníků policejního zásahu proti demonstrantům.

Vznik České republiky

Česká republika jako samostatný stát vznikla 1. ledna 1993 – společně se Slovenskou republikou rozpadem původní Česko-Slovenské federativní republiky. Centrálně plánované hospodářství bylo přeměněno na hospodářství tržní, bylo zahájeno soukromé svobodné podnikání a s tím spojená privatizace státních podniků. Došlo k uvolnění (deregulaci) cen zboží – dříve povinně vytištěné ceny na obalech výrobků se přestaly uvádět a každý obchodník mohl prodávat zboží, za jakou cenu chtěl. Velké státní podniky byly převedeny do soukromého vlastnictví. ⁴⁸⁾

Kritické zhodnocení

Studiem daného tématu a prostřednictvím dostupné literatury jsem se dozvěděl jaké mezníky měli vliv na naši společnost a co ovlivnilo vývoj společnosti v Čechách v historických souvislostech. Každý člověk, rasa i národ se tisíce let postupně vyvíjeli až do dnešní podoby a stejně tomu bylo i ve vývoji člověka v Čechách. Zda jsou pozitivní nebo negativní můžeme jen spekulovat. V každém období bylo nespočet historických mezníků, které napomohly k vývoji společnosti takové, jakou jí dnes známe. Můžeme být za ně vděční a jejich poznáním se obohatit o významnou část naší historie. Někdy si připadám, že společnost místo aby se poučila a vážila si toho, že má možnost čerpat z chyb minulosti, dělá pravý opak. Například rostoucí sociální rozdíly ve společnosti. Velká zadluženost domácností na jedné straně a na té druhé přemíra bohatství. Otázkou zůstává co to se společností udělá. Může např. narůstat kriminalita, jelikož zoufalý člověk dělá zoufalé činy. Lidé se postupem času odcizují, vytváří mezi sebou neviditelné bariéry, přestávají komunikovat. Převládá komerční způsob života nad tím duchovním. Jsme mnohem náročnější, než lidé bývali dříve. Upínáme se k materialismu. Velká část obyvatelstva udělá pro získání hmotného zajištění všechno. Myslím, že tento způsob žití nepovede v budoucnu k ničemu dobrému. Člověk je zahlcen informacemi, které z velké části nepotřebuje nebo se jedná o informace uměle upravované, aby posluchač uvěřil. Můžeme jen děkovat jedincům, kteří mají snahu připomínat si tradice a vyzdvihovat je.

Diskuze s potenciálním čtenářem

Co by se stalo, kdyby v českých zemích nedošlo k rozvoji antropologie, jak ji známe v dnešním smyslu. Je k zamyšlení, jaký by byl rozvoj naší společnosti, co by nastalo, kdyby např. Německo neprohrálo 2. světovou válku a my pod něj spadali? Rozvoj studia člověka a společnosti se postupně lišil od doby starověku, novověku, Rakouska - Uherska, přes protektorát Čechy a Morava až k České republice jak ji známe dnes. Národy i společnost se vyvíjí, vývojem prochází každý národ bez rozdílu, mění své tradice a kulturu, jenž jsou základem pro etnografii. Naše kultura a tradice jsou věci, které nám nikdo nemůže vzít, na rozdíl od majetku. Je vhodné se zamyslet co je důležitější a jaké hodnoty bude člověk upřednostňovat.

Seznam literatury

KOKAISL, Petr. *Základy Antropologie*. [online] Poslední aktualizace: 2008. [citováno dne 13.05.2017] Dostupné z: <http://www.hks.re/wiki/lib/exe/fetch.php?media=2014:uvod_do_antropologie3.pdf>.

KREJČÍ, PREISOVÁ, Andrea, ŠOTOLA, Jaroslav a kol.. *Kapitoly z historie antropologického myšlení*. [online] Poslední aktualizace: 2008. [citováno dne 19.05.2017] Dostupné z: <http://www.ksoc.upol.cz/fileadmin/ksa/kulturni-antropologie/frvs/kap_antropolog.pdf>

MALINA, Jaroslav a kolektiv. *Encyklopedie antropologie* [online] Ústav antropologie, Přírodovědecká fakulta Masarykovy univerzity Brno, 2009-2014 [cit. 19.05.2017]. Dostupné z [www: http://is.muni.cz/do/sci/UAntrBiol/el/encyklopedie/encyklopedie.html](http://is.muni.cz/do/sci/UAntrBiol/el/encyklopedie/encyklopedie.html)

Národní obrození [online], Adsense, 2007 [cit. 3. 6. 2017]. Dostupný z: <http://www.adsense.borec.cz/>

<http://www.jesuit.cz/osobnost.php?id=43>

Národní obrození 1. a 2. fáze [online], Uč se online, 2013-2016 [cit. 3. 6. 2017]. Dostupný z: <http://www.ucseonline.cz/cesky-jazyk/narodni-obrozeni-1-2-faze/>

Národní obrození [online], Adsense , 2007 [cit. 3. 6. 2017]. Dostupný z: <http://www.adsense.borec.cz/>

Osobnosti [online], Spisovatele.cz, 1996 - 2017 [cit. 1. 6. 2017]. Dostupný z: <http://www.spisovatele.cz/>

PECKA, D. *Člověk: filosofická antropologie I.* 1. vyd. Řím: Křesťanská akademie, 1970.

Středověk a život v něm [online], Historie, 2007 [cit. 23. 5. 2017]. Dostupný z: <http://www.minulost.org/archiv/19/stredovek-zivot-v-nem>

ŠTĚPÁN, Petr, *Vývoj českého území* [online], Vlast, 2006 [cit. 23. 5. 2017]. Dostupný z: <https://vlast.cz/vyvoj-ceskeho-uzemi/>

Učebnice studia dějepisu [online], Dějepis, 2013 [cit. 5. 6. 2017]. Dostupný z: <http://www.dejepis.com/ucebnice/>

Životopis (biografie) [online], Filmová databáze, 2013-2016 [cit. 3. 6. 2017]. Dostupný z: <https://www.fdb.cz/lidi-zivotopis-biografie/384602-matej-kopeccky.html>

Počet shlédnutí: 62

1)
PECKA, D. *Člověk: filosofická antropologie I.* 1. vyd. Řím: Křesťanská akademie, 1970. s. 220.

2)
KOKAISL, Petr. *Základy Antropologie.* [online] Poslední aktualizace: 2008. [citováno dne 13.05.2015]
Dostupné z: <http://www.hks.re/wiki/lib/exe/fetch.php?media=2014:uvod_do_antropologie3.pdf.

3)
Učebnice studia dějepisu [online], dejepis.com [cit. 5. 6. 2017]. Dostupný z: <http://www.dejepis.com/ucebnice/cesko-v-praveku/>

4)
Středověk a život v něm [online], Historie, 2007 [cit. 23. 5. 2017]. Dostupný z: <http://www.minulost.org/archiv/19/stredovek-zivot-v-nem>

5) 42)
,
ŠTĚPÁN, Petr, *Vývoj českého území* [online], Vlast, 2006 [cit. 23. 5. 2017]. Dostupný z: <https://vlast.cz/vyvoj-ceskeho-uzemi/>

6) 7)
,
Učebnice studia dějepisu [online], Dějepis, 2013 [cit. 5. 6. 2017]. Dostupný z: <http://www.dejepis.com/kapitola/04-stredovek/>

8) 9)
,
<http://www.minulost.org/archiv/19/stredovek-zivot-v-nem>

10) 11) 12)
,
Středověk a život v něm [online], Historie, 2007 [cit. 23. 5. 2017]. Dostupný z: <http://www.minulost.org/archiv/19/stredovek-zivot-v-nem>

13)
Učebnice studia dějepisu [online], Dějepis, 2013 [cit. 5. 6. 2017]. Dostupný

z:<http://www.dejepis.com/ucebnice/>

14)

Národní obrození [online], Adsense , 2007 [cit. 3. 6. 2017]. Dostupný z:

z:<http://www.adsense.borec.cz/prvni-faze.htm>

15)

Česká provincie Tovaryšstva Ježíšova [online], Jesuit, 2006 [cit. 23. 5. 2017]. Dostupný z:

z:<http://www.jesuit.cz/osobnost.php?id=43>

16)

Osobnosti [online], Spisovatele.cz, 1996 - 2017 [cit. 1. 6. 2017]. Dostupný z:

<http://www.spisovatele.cz/karel-ignac-tham>

17)

Osobnosti [online], Spisovatele.cz, 1996 - 2017 [cit. 1. 6. 2017]. Dostupný z:

<http://www.spisovatele.cz/frantisek-martin-pelcl>

18)

Osobnosti [online], Spisovatele.cz, 1996 - 2017 [cit. 1. 6. 2017]. Dostupný z:

<http://www.spisovatele.cz/vaclav-tham>

19)

Osobnosti [online], Spisovatele.cz, 1996 - 2017 [cit. 1. 6. 2017]. Dostupný z:

<http://www.spisovatele.cz/prokop-frantisek-sedivy>

20)

Osobnosti [online], Spisovatele.cz, 1996 - 2017 [cit. 1. 6. 2017]. Dostupný z:

<http://www.spisovatele.cz/jan-nepomuk-stepanek>

21)

Životopis (biografie) [online], Filmová databáze, 2013-2016 [cit. 3. 6. 2017]. Dostupný z:

<https://www.fdb.cz/lidi-zivotopis-biografie/384602-matej-kopeccky.html>

22)

Osobnosti [online], Spisovatele.cz, 1996 - 2017 [cit. 1. 6. 2017]. Dostupný z:

<http://www.spisovatele.cz/vaclav-matej-kramerius>

23)

Osobnosti [online], Spisovatele.cz, 1996 - 2017 [cit. 1. 6. 2017]. Dostupný z:

<http://www.spisovatele.cz/antonin-jaroslav-puchmajer>

24)

Národní obrození 1. a 2. fáze [online], Uč se online, 2013-2016 [cit. 3. 6. 2017]. Dostupný z:

<http://www.ucseonline.cz/cesky-jazyk/narodni-obrozeni-1-2-faze/>

25)

Osobnosti [online], Spisovatele.cz, 1996 - 2017 [cit. 1. 6. 2017]. Dostupný z:

<http://www.spisovatele.cz/josef-dobrovsky>

26)

Učebnice studia dějepisu [online], Dějepis, 2013 [cit. 5. 6. 2017]. Dostupný z:

<http://www.dejepis.com/ucebnice/ceske-narodni-probuzeni/>

27)

<http://www.spisovatele.cz/frantisek-palacky>

28)

Osobnosti [online], Spisovatele.cz, 1996 - 2017 [cit. 1. 6. 2017]. Dostupný z:

<http://www.spisovatele.cz/pavel-josef-safarik>

29)

Osobnosti [online], Spisovatele.cz, 1996 - 2017 [cit. 1. 6. 2017]. Dostupný z:

<http://www.spisovatele.cz/frantisek-ladislav-celakovsky>

30)

Osobnosti [online], Spisovatele.cz, 1996 - 2017 [cit. 1. 6. 2017]. Dostupný z:

<http://www.spisovatele.cz/jan-kollar>

31)

Osobnosti [online], Spisovatele.cz, 1996 - 2017 [cit. 1. 6. 2017]. Dostupný z:

<http://www.spisovatele.cz/vaclav-kliment-klicpera>

32)

Osobnosti [online], Spisovatele.cz, 1996 - 2017 [cit. 1. 6. 2017]. Dostupný z:

<http://www.spisovatele.cz/magdalena-dobromila-rettigova>

33) 34)

Národní obrození [online], Adsense, 2007 [cit. 3. 6. 2017]. Dostupný z:

<http://www.adsense.borec.cz/treti-faze.htm>

35)

KOKAISL, Petr. *Základy Antropologie*. [online] Poslední aktualizace: 2008. [citováno dne 13.05.2015]

Dostupné z: <http://www.hks.re/wiki/lib/exe/fetch.php?media=2014:uvod_do_antropologie3.pdf

36)

MALINA, Jaroslav a kolektiv. *Encyklopedie antropologie* [online] Ústav antropologie, Přírodovědecká fakulta Masarykovy univerzity Brno, 2009-2014 [cit. 13.05.2015]. Dostupné z

[www:http://is.muni.cz/do/sci/UAntrBiol/el/encyklopedie/encyklopedie.html](http://is.muni.cz/do/sci/UAntrBiol/el/encyklopedie/encyklopedie.html)

37)

MALINA, Jaroslav a kolektiv. *Encyklopedie antropologie* [online] Ústav antropologie, Přírodovědecká fakulta Masarykovy univerzity Brno, 2009-2014 [cit. 13.06.2015]. Dostupné z

[www:http://is.muni.cz/do/sci/UAntrBiol/el/encyklopedie/encyklopedie.html](http://is.muni.cz/do/sci/UAntrBiol/el/encyklopedie/encyklopedie.html)

38)

KREJČÍ, PREISOVÁ, Andrea, ŠOTOLA, Jaroslav a kol. *Kapitoly z historie antropologického myšlení*.

[online] Poslední aktualizace: 2008. [citováno dne 13.05.2015] Dostupné z:

<http://www.ksoc.upol.cz/fileadmin/ksa/kulturni-antropologie/frvs/kap_antropolog.pdf

39)

BAHENSKÁ, Marie. *Oficiální časopis Akademie věd ČR* [online], Akademický bulletin, 2012 [cit. 23. 5. 2017]. Dostupný z:<http://abicko.avcr.cz/2012/04/14/>

40) 41) 43)

Učebnice studia dějepisu [online], Dějepis, 2013 [cit. 5. 6. 2017]. Dostupný

z:<http://www.dejepis.com/kapitola/vznik-ceskoslovenska/>

44) 45) 46)

Učebnice studia dějepisu [online], Dějepis, 2013 [cit. 5. 6. 2017]. Dostupný

z:<http://www.dejepis.com/kapitola/druha-svetova-valka/>

47)

Učebnice studia dějepisu [online], Dějepis, 2013 [cit. 5. 6. 2017]. Dostupný

z:<http://www.dejepis.com/kapitola/ceskoslovensko-a-ceska-republika-po-roce-1946/>

48)

Učebnice studia dějepisu [online], Dějepis, 2013 [cit. 5. 6. 2017]. Dostupný

z:<http://www.dejepis.com/ucebnice/ceska-republika-v-letech-1993-2013/>

From:

<https://www.hks.re/wiki/> - **Hospodářská a kulturní studia (HKS)**

Permanent link:

https://www.hks.re/wiki/2017:hlavni_mezniky_pri_studiu_cloveka_a_spolecnosti_v_zechach

Last update: **29/05/2024 19:35**

